

Список використаних джерел:

1. Про основи національного спротиву: Закон України від 16.07.2021 № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text> (дата звернення: 10.12.2021).
2. Проект Закону про основи національного спротиву. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=72035 (дата звернення: 10.12.2021).
3. Hamilton Bean. Review on “Persuasion and Power: The Art of Strategic Communication by James P. Farwell. Washington, DC : Georgetown University Press, 2012. 288 p. ; Political Science Quarterly. Winter. 2013/2014. № 128. P. 4 ; ProQuest Central. P. 780.
4. National Framework for Strategic Communication. *Federation of American Scientists*. URL: <https://man.fas.org/eprint/pubdip.pdf/> (дата звернення: 25.12.2021).
5. Goldman E. Strategic Communication: A Tool for Asymmetric Warfare. *Small Wars Journal*. 2007. October 6. URL: <http://smallwarsjournal.com/blog/strategic-communication-a-tool-for-asymmetric-warfare> (дата звернення: 30.12.2021).
6. Paul Christopher. Strategic Communication: origins, concept, and current debates. PRAEGER, 2011. 240 p.
7. Барановська А. Стратегічні комунікації: досвід НАТО. *Стратегічні пріоритети*. № 1 (34). С. 147–152.
8. Дубов Д.В. Стратегічні комунікації: проблеми концептуалізації та практичної реалізації. *Стратегічні пріоритети*, № 4. С. 9–24.
9. Information Operations: Doctrine, Tactics, Techniques and Procedures. *Field Manual*. URL: <https://irp.fas.org/doddir/army/fm3-13-2003.pdf> (дата звернення: 30.12.2021).

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.20>

ПАРАМАНОВ Д.Ю.

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENFORCEMENT OF PROTECTION OF THE RIGHTS OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITIES IN UKRAINE

Стаття присвячена розкриттю сутності принципів адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні. Визначено, що принципи адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні є, по-перше, закріпленими актами законодавства засадничими основами правил щодо його здійснення; по-друге, фундаментальними ідеями щодо належної діяльності публічних адміністрацій у досліджуваній сфері. Ці принципи стосуються: 1) загалом адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні як системного правового явища; 2) окремо діяльності суб'єктів владних повноважень, що відповідають за організацію та здійснення такого захисту. З'ясовано, що господарські та окремі адміністративні нормативні засади адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні представлені законодавством про забезпечення підприємництва. Аналіз положень Господарського кодексу України дає можливість визначити, що у межах господарських нормативних засад основним принципом досліджуваного правового явища є принцип гарантування захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності

© ПАРАМАНОВ Д.Ю. – аспірант (Науково-дослідний інститут публічного права)

у разі їх порушення. Доведено, що конституційні нормативні засади адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні визначають загальне непорушне правило, згідно з яким суб'єкти владних повноважень мають діяти виключно у спосіб та в межах повноважень, що встановлені актами законодавства. Це зумовлює тісний та нерозривний взаємозв'язок між нормативними засадами та принципами діяльності суб'єктів владних повноважень, що відповідають за організацію та здійснення такого захисту. Уточнено, що нормативні засади адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні доцільно розглядати через призму галузевого правового регулювання. Визначено систему принципів адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, що функціонують у межах конституційних, господарських та адміністративних нормативних засад цього правового явища.

Ключові слова: адміністративно-правове забезпечення, захист, нормативні засади, права суб'єктів підприємницької діяльності, принципи.

The article is devoted to disclosure essence of principles administrative and legal support for protection rights of business entities in Ukraine. It has been determined that principles administrative and legal support for protection rights of business entities in Ukraine, firstly, fundamental basis of rules for its implementation, enshrined in legislative acts; secondly, fundamental ideas on the proper operation of public administrations in the field under study. These principles relate to: 1) in general, administrative and legal support for protection rights of business entities in Ukraine as a systemic legal phenomenon; 2) separately activities of subjects authority responsible for organization and implementation of such protection. It was found out that economic and separate administrative normative bases of administrative-legal maintenance of protection of the rights of subjects of business activity in Ukraine are represented by the legislation on maintenance of business. The analysis of the provisions of the Commercial Code of Ukraine makes it possible to determine that within the economic normative principles the main principle of the studied legal phenomenon is the principle of guaranteeing the protection of the rights of business entities in case of their violation. It has been proved that constitutional regulatory framework for administrative and legal support protection rights of business entities in Ukraine determines general rule, according to which subjects of power should act exclusively in the manner and within the powers established by legislative acts. This determines a close and inextricable relationship between regulatory framework and principles activities subjects of power responsible for organization and implementation of such protection. It has been clarified that it is advisable to consider the regulatory framework of administrative and legal support for protection rights of business entities in Ukraine through the prism of sectoral legal regulation. The system of principles of administrative and legal support for protection rights of subjects entrepreneurial activity in Ukraine, functioning within the constitutional, economic and administrative regulatory framework of this legal phenomenon, has been determined.

Key words: administrative and legal support, principles, protection, regulatory framework, rights of business entities.

Постановка проблеми. Не потребує доказу той факт, що ефективна система керування справами держави є однією з основних передумов демократичного врядування, що ґрунтується на принципах верховенства права [1; 2, с. 63]. Так, Основний закон України декларує правило, згідно з яким у державі має панувати принцип верховенства права – домінування права в суспільстві. Поряд із зазначеним принципом органічно існують й інші фундаментальні ідеї правової, соціальної, демократичної держави – соціальної рівності, справедливості чи забезпечення й гарантування охорони, захисту прав людини та її безпеки тощо. За таких умов суб'єкти владних повноважень [3, с. 1], у тому числі ті, що відповідають за адміністративно-правове забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, мають розуміти зміст та сутність таких фундаментальних ідей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Досліджувана проблематика у запропонованому варіанті її розгляду не має наукового висвітлення. Однак окремі її особливості були

предметом наукових пошуків таких учених, як: А. Даниленко, А. Замрига, В. Оксін, І. Погрібніченко, О. Червякова, С. Чернов та багато інших.

Метою статті є розкриття сутності принципів адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні.

Виклад основного матеріалу. За загальним правилом, принципами в науковій теорії називають основні положення, за допомогою яких вибудовується теорія і пояснюються факти, що аналізуються. У системі публічного адміністрування принципи – основні положення управлінської діяльності. Це керівні правила, що відбивають зміст законів і закономірностей і мають бути закріплені в нормативно-правових документах та використовуватися в науковій та практичній діяльності фахівців з управління. Суттєвою особливістю принципів публічного адміністрування є закріпленість їх у більшості правових норм, оскільки правове закріплення принципів надає їм більшу конкретність і стійкість в управлінських відносинах. Деякі принципи закріплюються в низці форм: у вигляді політичних і правових норм, традицій та ідеологічних цінностей [4, с. 10].

Тому ми переконані, що принципи адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні є, по-перше, закріплені актами законодавства засадничими основами правил щодо його здійснення; по-друге, фундаментальними ідеями щодо належної діяльності публічних адміністрацій в досліджуваній сфері. При цьому ці принципи стосуються: 1) загалом адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні як системного правового явища; 2) окремо діяльності суб'єктів владних повноважень, що відповідають за організацію та здійснення такого захисту.

У першому разі ми маємо вести мову, як приклад, про принципи єдності системи адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, його системності та функціонального спрямування.

Досліджуючи інший аспект, відзначимо, що, оскільки всі суб'єкти владних повноважень мають діяти виключно у спосіб та в межах повноважень, що встановлені актами законодавства, систему принципів адміністративної діяльності досліджуваних суб'єктів необхідно шукати в межах нормативних засад адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, які безпосередньо встановлюють правила та формують процедурний аспект організації такого захисту, що за наявності підстав перетворюються у процес належної його реалізації.

Уточнимо, що нормативні засади адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні доцільно розглядати через призму галузевого правового регулювання. Так, конституційні нормативні засади адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні репрезентовані окремими нормами Конституції України, що прямо чи опосередковано стосуються досліджуваного правового явища. Ст. 6 Конституції України гарантує, що суб'єкти владних повноважень здійснюють свої повноваження у встановлених цією Конституцією межах і відповідно до законів України. Ст. 8 передбачає, що в Україні визнається і діє принцип верховенства права [5], а в ч. 4 ст. 13 передбачено зобов'язання держави забезпечувати захист прав усіх суб'єктів права власності і господарювання, соціальну спрямованість економіки. При цьому усі суб'єкти права власності визначені рівними перед законом [5]. Аналогічну норму включено до ст. 5 Господарського кодексу України під час визначення конституційних основ правопорядку у сфері господарювання [6, с. 69]. Також важливо розуміти, що громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом у тому числі в аспекті правового захисту [5]. Основний закон гарантує право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом (ст. 42), а також право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку людина вільно обирає або на яку вільно погоджується (ст. 43) [5].

Відповідно, у межах цих засад функціонує принцип визнання прав суб'єктів підприємницької діяльності об'єктом правової охорони та правового захисту, реалізація якого у разі здійснення суб'єктами владних повноважень підпорядкована основам правового порядку в Україні.

Господарські та окремі адміністративні нормативні засади адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні репрезентовані законодавством про забезпечення підприємництва. Аналіз положень Господарського кодексу України дає можливість визначити, що у межах господарських нормативних засад основним принципом досліджуваного правового явища є принцип гарантування захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності у разі їх порушення.

А ось щодо адміністративних нормативних засад адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні уточнимо, що вони репрезентовані

також законодавством про державну службу в Україні та законодавством про особливості її реалізації у досліджуваній сфері. Йдеться як про базовий Закон України «Про державну службу» від 10.12.2015 р. № 889-VIII та нормативно-правові акти, що прийняті для деталізації його положень, так і про адміністративні норми у сфері забезпечення підприємництва в Україні, в тому числі адміністративне процедурне та процесуальне законодавство. Зокрема, аналізуючи законодавство про державну службу в Україні, виявляємо, що практичне виконання завдань і функцій держави орієнтоване на публічність, професійність та політичну неупередженість [7]. Оскільки йдеться про принципи адміністративної діяльності суб'єктів владних повноважень, слід враховувати, що наукова доктрина виділяє загальні та спеціальні їх принципи. Тому доцільно вважати, що загальні принципи адміністративної діяльності досліджуваних публічних адміністрацій є організаційними, тобто такими, що визначають базис для належного функціонування адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, стосуються діяльності усіх без винятку суб'єктів публічної адміністрації (як щодо його організації, так і щодо здійснення) та мають своє закріплення у законодавстві про державну службу в Україні. Зокрема, це принципи: 1) верховенства права – забезпечення пріоритету прав і свобод людини і громадянина відповідно до Конституції України, що визначають зміст та спрямованість діяльності державного службовця під час виконання завдань і функцій держави; 2) законності – обов'язок державного службовця діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України; 3) професіоналізму – компетентне, об'єктивне і неупереджене виконання посадових обов'язків, постійне підвищення державним службовцем рівня своєї професійної компетентності, вільне володіння державною мовою і, за потреби, регіональною мовою або мовою національних меншин, визначеною відповідно до закону; 4) патріотизму – відданість та вірне служіння Українському народові; 5) добросовісності – спрямованість дій державного службовця на захист публічних інтересів та відмова державного службовця від превалювання приватного інтересу під час здійснення наданих йому повноважень; 6) ефективності – раціональне і результативне використання ресурсів для досягнення цілей державної політики; 7) забезпечення рівного доступу до державної служби – заборона всіх форм та проявів дискримінації, відсутність необґрунтованих обмежень або надання необґрунтованих переваг певним категоріям громадян під час вступу на державну службу та її проходження; 8) політичної неупередженості – недопущення впливу політичних поглядів на дії та рішення державного службовця, а також утримання від демонстрації свого ставлення до політичних партій, демонстрації власних політичних поглядів під час виконання посадових обов'язків; 9) прозорості – відкритість інформації про діяльність державного службовця, крім випадків, визначених Конституцією та законами України; 10) стабільності – призначення державних службовців безстроково, крім випадків, визначених законом, незалежність персонального складу державної служби від змін політичного керівництва держави та державних органів [7].

Окремо відзначимо, що вчений А Замрига переконаний, що основними організаційними принципами діяльності публічної адміністрації є принципи: 1) незалежності, що полягає у наявності автономії у конкретного суб'єкта щодо прийняття рішення, а також відсутність будь-якого суб'єктивного зацікавлення у процесі його діяльності, яка забезпечується достатнім матеріально-фінансовим забезпеченням з боку держави; 2) взаємодії із іншими органами влади з метою координування спільної діяльності, а також структуризованості та узгодженості нормативно-правового забезпечення господарської діяльності; 3) наявності вичерпного кола повноважень та сфери відання щодо визначених об'єктів владного впливу, який полягає у конкретизації прав та обов'язків конкретного представника публічної адміністрації актами законодавства; 4) належного забезпечення матеріальними, технічними, фінансовими та інформаційними ресурсами для виконання повноважень, в тому числі безперервного та своєчасного доступу до них; 5) невідворотності покарання за порушення встановлених законодавчих вимог щодо діяльності публічної адміністрації, а також право звернення до органів влади у разі необхідності здійснення захисту її представників; 6) публічного виконання своїх обов'язків, окрім випадків, коли така діяльність становить державну таємницю [8, с. 81]. Ми підтримуємо думку науковця щодо доцільності визнання цих принципів як частини сформованої системи принципів здійснення державної служби в Україні, однак уточнюємо про необхідність їх безпосереднього закріплення в актах законодавства про державну службу в Україні.

Щодо спеціальних принципів адміністративної діяльності досліджуваних публічних адміністрацій, то слід уточнити, що вони формують особливі, специфічні засади, концепційні ідеї функціонування широкого кола досліджуваних суб'єктів, репрезентуючи необхідні умови для

організації [9, с. 25] захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні та його здійснення у разі ініціації адміністративно-правового захисту.

Умовно кажучи, це функціональні принципи як орієнтири діяльності для представників кожного із блоків аналізованих публічних адміністрацій, що мають свій вияв у межах законодавства про забезпечення підприємництва в Україні та основ організації та здійснення захисту прав суб'єктів здійснення такої діяльності. Зокрема, у межах законодавства про забезпечення підприємництва в Україні спеціальними принципами адміністративної діяльності досліджуваних публічних адміністрацій, як приклад, є ті, що є основою державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: доцільності (обґрунтована необхідність державного регулювання господарських відносин із метою вирішення існуючої проблеми); адекватності (відповідність форм та рівня державного регулювання господарських відносин потреби у вирішенні існуючої проблеми та ринковим вимогам з урахуванням усіх прийнятних альтернатив); ефективності (забезпечення досягнення внаслідок дії регуляторного акта максимально можливих позитивних результатів за рахунок мінімально необхідних витрат ресурсів суб'єктів господарювання, громадян та держави); збалансованості (забезпечення у регуляторній діяльності балансу інтересів суб'єктів господарювання, громадян та держави); передбачуваності (послідовність регуляторної діяльності, відповідність її цілям державної політики, а також планам із підготовки проектів регуляторних актів, що дозволяє суб'єктам господарювання здійснювати планування їхньої діяльності); прозорості та врахування громадської думки (відкритість для фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань дій регуляторних органів на всіх етапах їхньої регуляторної діяльності, обов'язковий розгляд регуляторними органами ініціатив, зауважень та пропозицій, наданих у встановленому законом порядку фізичними та юридичними особами, їх об'єднаннями, обов'язковість і своєчасність доведення прийнятих регуляторних актів до відома фізичних та юридичних осіб, їх об'єднань, інформування громадськості про здійснення регуляторної діяльності) [10].

Щодо основ організації та здійснення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, то це, зокрема, законодавство про нотаріат, що встановлює порядок правового регулювання діяльності нотаріату в Україні [11], про третейські суди, що регулює порядок утворення та діяльності третейських судів в Україні та встановлює вимоги щодо третейського розгляду з метою захисту майнових і немайнових прав та охоронюваних законом інтересів фізичних та юридичних осіб [12], про судоустрій та статус суддів в Україні, що визначає організацію судової влади та здійснення правосуддя в Україні [13]. У межах цих засад встановлено, як приклад, принцип доступності і гарантованості охорони і захисту безспірних прав у нотаріальній діяльності; принцип сприяння сторонам у досягненні ними мирової угоди на будь-якій стадії третейського розгляду; принципи територіальності, спеціалізації та інстанційності суду.

Окремо зазначимо, що до основ організації та здійснення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні відноситься також законодавство, що визначає порядок адміністративно-правового захисту прав досліджуваних суб'єктів. Зокрема, йдеться про нормативно-правові акти, що визначають адміністративно-правовий статус суб'єктів здійснення такої діяльності та процедурний аспект його реалізації. У межах цих адміністративних нормативних засад функціонують, наприклад, принцип оскарження, що полягає у подачі скарги суб'єктом підприємницької діяльності до уповноваженого суб'єкта її розгляду; принцип процесуальності – дотримання процесуальних вимог щодо розгляду справи; принцип невідворотності покарання – понесення відповідальності винних суб'єктів за протиправні діяння [8, с. 82].

Висновок. Вищезазначене дає змогу зауважити, що конституційні нормативні засади адміністративно-правового забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні визначають загальне непорушне правило, згідно з яким суб'єкти владних повноважень мають діяти виключно у спосіб та в межах повноважень, що встановлені актами законодавства. Зазначене обумовлює тісний та нерозривний взаємозв'язок між нормативними засадами та принципами діяльності суб'єктів владних повноважень, що відповідають за організацію та здійснення такого захисту.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання реформування державного управління України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 № 474-р. *Урядовий кур'єр*. 2016. № 139.
2. Даниленко А. Принципи національного врядування для країн-кандидатів та потенційних кандидатів на членство у Європейському Союзі (на прикладі України). *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 1. Т. 2. С. 63–67.

3. Погрібніченко І. Адміністративні справи, пов'язані із оскарженням індивідуальних актів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. НДПП. Київ, 2021. 23 с.
4. Чернов С. Текст лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» (для студентів всіх форм навчання). Харк. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків: ХНУМГ, 2014. 97 с.
5. Конституція України від 28.06.1996. № 254к/96–ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996 р. № 30. стаття 141.
6. Червякова О. Адміністративно-правове забезпечення захисту прав суб'єктів підприємницької діяльності в Україні: дис...канд. юрид. наук: 12.00.07. Класичний приватний університет. Харків, 2018. 226 с.
7. Про державну службу: Закон України від 10.12.2015 № 889-VIII. *Урядовий кур'єр*. 2016. № 21.
8. Замрига А. Система принципів адміністративно-правового забезпечення господарської діяльності в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 7. С. 79–83.
9. Оксін В. Спеціальні принципи публічного адміністрування місцевого розвитку в Україні. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія «Право». 2019. Вип. 6. Т. 2. С. 24–27.
10. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності: Закон України від 11.09.2003 № 1160-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 9. стаття 79.
11. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 № 3425-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39. стаття 383.
12. Про третейські суди: Закон України від 11.05.2004 № 1701-IV. *Голос України*. 2004. № 113.
13. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Урядовий кур'єр*. 2016. № 162.

УДК 342.951

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2021.6.21>

РЕЗНІЧЕНКО В.О.

ВИДАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТИВ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

PUBLICATION OF REGULATIONS AS A TOOL FOR PUBLIC ADMINISTRATION OF EDUCATION IN UKRAINE

У статті досліджено видання нормативно-правових актів як інструмент публічного адміністрування забезпечення освіти в Україні. Наголошено, що багато проблем у сфері вищої освіти пов'язані з недосконалою системою публічного адміністрування, саме цим і зумовлена актуальність дослідження щодо видання нормативно-правових актів як інструменту публічного адміністрування забезпечення освіти в Україні. З'ясовано, що за сферою застосування нормативні акти органів публічного управління поділяються на внутрішньоорганізаційні та зовнішні. Провідне місце у діяльності публічної адміністрації відіграють зовнішні акти, що у будь-яких аспектах виходять за відомчі межі публічного апарату, адресовані фізичним і юридичним особам, які не перебувають у їхньому підпорядкуванні. З їх допомогою суб'єкти публічної адміністрації безпосередньо забезпечують захист прав і свобод людини та громадянина, нормальне функціонування держави і суспільства. Визначено, що підзаконні нормативно-правові акти у сфері забезпечення вищої освіти –

© РЕЗНІЧЕНКО В.О. – кандидат юридичних наук, докторант (Науково-дослідний інститут публічного права)